

**Uudistunut pianonsoiton
opetussuunnitelma Sibelius-Akatemian
kirkkomusiikin koulutusohjelmassa**

Leinonen Stina

**Pedagoginen opinnäytetyö
Joulukuu 2007**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

10.12.2007

Tekijä(t) LEINONEN, Stina Helena	Julkaisun laji Opinnäytetyö		
	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="1010 327 1262 405">Sivumäärä 17</td> <td data-bbox="1270 327 1501 405">Julkaisun kieli Suomi</td> </tr> </table>	Sivumäärä 17	Julkaisun kieli Suomi
Sivumäärä 17	Julkaisun kieli Suomi		
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____saakka		
Työn nimi Uudistunut pianonsoiton opetussuunnitelma Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutusohjelmassa			
Koulutusohjelma Opettajan pedagogiset opinnot musiikin alalla			
Työn ohjaaja Tuija Rautio			
Toimeksiantaja(t)			
Tiivistelmä <p>Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutusohjelmaan kuuluvan pianonsoiton opiskelun vaatimustaso ja laajuus ovat kasvaneet koulutusohjelman uudistusten myötä aina vuoteen 2005 saakka. Pianonsoiton opiskelu on muuttunut urkujensoittoa tukevasta apuaineesta itsenäiseksi oppiaineeksi. Kirkkomuusikon työssä tarvittavat pianonsoittotaitoon kohdistuvat vaatimukset eivät ole kuitenkaan kasvaneet vastaavasti. Opiskelijat toivoivat 2005 tekemäni tutkielman perusteella pianonsoiton opiskeluun enemmän valinnaisuutta sekä käytännönläheisyyttä, kuten vapaata säästystä.</p> <p>Kirkkomusiikin koulutusohjelman uudistuksen yhteydessä 2005 uudistettiin myös pianonsoiton opintovaatimuksia. Tässä opinnäytetyössä tutkitaan, kuinka tehdyt muutokset täyttävät opiskelijoiden ennen uudistusta esittämiä toiveita sisällön kehittämiseksi. Tarkastelun taustana käytetään ennen vuotta 2005 voimassa olleita opetussuunnitelmia pianonsoiton osalta sekä opiskelijoiden näkemyksiä pianonsoiton opetuksesta kartoittavaa tutkielmaani.</p> <p>Vuonna 2005 pianonsoiton opintojaksoon tehdyt muutokset vastaavat hyvin opiskelijoiden toivomuksia. Pianonsoitto on vapaaehtoista uudessa opetussuunnitelmassa. Valinnaisuus on muutenkin lisääntynyt sekä opintojaksojen valikoimassa että niiden sisällössä. Vaihtoehtoisten klaveerisoittimien opintojaksojen tarjonta on myös parantunut. Opetussuunnitelmaan sisältyvät valinnaiset opinnot mahdollistavat opiskelijan näin halutessa monipuolisen pianonsoiton opiskelun ja siten esimerkiksi kyselytutkimuksessa paljon toivotun vapaan säästytksen opintomäärän lisäämisen.</p>			
Avainsanat (asiasanat) Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutusohjelma, pianonsoiton opiskelu, tutkinnon uudistus 2005			
Muut tiedot			

Author(s) Leinonen, Stiina Helena	Type of Publication Diploma project (5 ECTS credits)	
	Pages 17	Language FIN
	Confidential ☐ Until _____	
Title The development of the piano performance part of the Church music Degree at the Sibelius Academy		
Degree Programme Pedagogical studies for music teachers		
Tutor(s) Tuija Rautio		
Assigned by		
Abstract Piano performance has always been a part of the Degree programme in Church Music at the Sibelius Academy. Up until 2005, the piano performance part of the Degree programme requirements have been updated and increased. Piano performance has developed from a subsidiary of church organ performance into an independent subject. Necessary piano performance skills for a church musician have not changed in the same way during the same period. My 2005 thesis for the Degree programme in Church Music showed that students had a wish for the piano performance part to be more practical and based on improvisation. The syllabus of the Degree programme was updated in 2005. At the same time the requirements of piano performance was reviewed. This study observes how these updates have satisfied the wishes of the students with regards to the piano performance part. This study is based on the data in the syllabus up to 2005 and that of my 2005 thesis. Overall, the changes in 2005 made in the syllabus meet students' wishes well. Piano performance is an elective study in the new Degree programme. There are now more options in course selection for elective studies and their objectives. Availability to study some other keyboard instruments has also improved. New options in elective studies enables the students to individually taylor their piano performance to meet their own personal objectives. This allows for the main wish that was more studies in improvisation.		
Keywords the Degree programme in Church Music at Sibelius Academy, piano performance, Degree update 2005		
Miscellaneous		

Sisällys

1	JOHDANTO	3
2	PIANONSOITON OPETUS KIRKKOMUSIIKIN	
	KOULUTUSOHJELMASSA 2005 SAAKKA	4
2.1	Pianonsoiton tutkintovaatimukset musiikkioppilaitoksissa	4
2.2	Pianonsoiton opintojaksojen sisältö Sibelius-Akatemiassa	5
2.2.1	<i>Yleistä</i>	5
2.2.2	<i>Pianonsoitto 1997 - 2005</i>	6
2.2.3	<i>Pianonsoiton opintojaksot C, B ja A</i>	7
2.3	Muita pianonsoittoon liittyviä opintojaksoja	8
2.3.1	<i>Vapaa säestys</i>	8
2.3.2	<i>Säestys</i>	9
3	KIRKKOMUSIIKIN OPISKELIJOIDEN NÄKEMYKSIÄ PIANONSOITON	
	OPETUKSESTA	10
3.1	Taustaa	10
3.2	Kyselyn tavoitteet ja toteutustapa	10
3.3	Tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset	11
4	PIANONSOITON OPETUS UUDESSA KIRKKOMUSIIKIN	
	KOULUTUSOHJELMASSA 2005 ALKAEN	13
4.1	Tutkintorakenteen uudistus	13
4.2	Pianonsoiton opintojaksojen sisällöt uudessa opetussuunnitelmassa	14
4.3	Muut valinnaiset klaveerisoitinten opintojaksot	15
5	PÄÄTÄNTÄ	16
	LÄHTEET	18
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Pianonsoitto on kuulunut olennaisena osana kirkkomusiikin opintoihin koko kirkkomusiikin opetuksen historian ajan. Opintojen sisältö on laajentunut ja vaatimustaso samalla kasvanut. Tämä on varmastikin osittain johtunut musiikin alkeiskoulutuksen tason kehittymisestä ja siitä seuranneesta Sibelius-Akatemiaan pyrkivien opiskelijoiden taitotason noususta.

Vuosikymmenten aikana tapahtunut kehitys ei ole kuitenkaan välttämättä vienyt kirkkomusiikin opiskelijoiden pianonsoiton opetusta oikeaan suuntaan. Kanttorin työssä tarvittavat pianonsoittotaidon vaatimukset eivät ole kuitenkaan muuttuneet kovin paljon. Pianonsoittoa tarvitaan edelleen lähinnä säästystehtävissä ja korvaamaan urkuja tarvittaessa.

Kirkkomusiikin koulutusohjelmaa uudistettiin 2005 tutkinonuudistuksen yhteydessä. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan koulutusohjelman pianonsoiton opetussuunnitelmaan tehtyjä muutoksia suhteessa aiempaan opetussuunnitelmaan ja opiskelijoiden näkemyksiin pianonsoiton opiskelusta kirkkomusiikin koulutusohjelmassa. Opinnäytetyön taustana on vuonna 2005 tekemäni tutkielma opiskelijoiden näkemyksistä pianonsoiton opetuksen sisällöstä ja pianonsoittotaidon vaatimuksista kanttorin työssä.

2 PIANONSOITON OPETUS KIRKKOMUSIIKIN KOULUTUSOHJELMASSA 2005 SAAKKA

2.1 Pianonsoiton tutkintovaatimukset musiikkioppilaitoksissa

Kirkkomusiikin koulutusohjelmaan sisältyvät pianonsoiton opintojaksot edellyttävät opiskelijoilta aiempia pianonsoiton opintoja. Näitä pianonsoiton perustaitoja opiskellaan ennen ammattiopintojen aloittamista joko musiikkiopistossa, konservatoriossa tai yksityisesti. Musiikkioppilaitosten opinnoilla tähdätään yleensä peruskurssitasoisiin tutkintosuorituksiin 1/3, 2/3 tai 3/3. Tutkinto-ohjelmissa tärkeintä on kokonaisuus, joka koostuu ohjelmistonäytteistä sekä asteikko- ja prima vista – soitosta. Sävellysten tulee mahdollisuuksien mukaan edustaa eri tyylikausia ja olla sekä tempoiltaan että tunnelmiltaan erilaisia. Arvioinnin tehtävänä on tukea oppimista ja auttaa oppilasta asettamaan tavoitteita ja saavuttamaan niitä.¹ Peruskurssien sisältöä on juuri uudistettu. Uusitut peruskurssit eli perustasot 1, 2 ja 3 olivat koekäytössä lukuvuonna 2004 – 2005 ja ovat tämän jälkeen korvanneet aiemmat peruskurssit. Uusituissa peruskursseissa oppilaalla on aiempaa enemmän vapauksia ja opettajalla vastuuta ohjelmiston valinnassa.²

Musiikkioppilaitoksissa voi suorittaa myös peruskursseja vaativampia kurssitutkintoja. Pianonsoiton I kurssissa ja D-kurssissa on samanlaiset ohjelmistoluettelot ja tutkintosuoritukset. Myös näissä kursseissa soitetaan eri aikakausia, tyylejä ja muutorakenteita edustavia teoksia. Edellisten lisäksi musiikkioppilaitoksissa voi suorittaa myös sovellettuja kurssitutkintoja, joita on helpotettu varsinaisista kurssitutkinnoista. Sovelletut kurssitutkinnot on suunniteltu ja tarkoitettu pianoa sivuaineenaan opiskeleville oppilaille.³

¹ Suomen musiikkioppilaitosten liitto 1993.

² Suomen musiikkioppilaitosten liitto 2005.

³ Suomen musiikkioppilaitosten liitto 1993.

2.2 Pianonsoiton opintojaksojen sisältö Sibelius-Akatemiassa

2.2.1 Yleistä

Pianonsoitto on jo ensimmäisten lukkari-urkurikoulujen ajoista lähtien kuulunut olennaisena osana kirkkomuusikoiden koulutukseen⁴. Lukkari-urkurikouluissa opetus tapahtui pienryhmissä ja tunneilla opetettiin kahdesta neljään opiskelijaa samanaikaisesti⁵. Sibelius-Akatemian kirkkomusiikkiosaston perustamisen yhteydessä opetus muuttui henkilökohtaiseksi opetuksesi ja opetussuunnitelma kanttoriurkurin tutkinnon suorittamiseen 1950-luvun puolivälistä lähtien oli nelivuotinen. Opetussuunnitelmassa kahden ensimmäisen opiskeluvuoden ajan pianonsoitossa annettiin opetusta yhteensä tunti viikossa ja opintojen loppupuolella enää puolituntia viikossa. Pianonsoiton opetuksen tavoitteena oli kehittää urkujensoitossa tarvittavaa perustekniikkaa.⁶

Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutusohjelmassa pianonsoiton opintojaksojen tavoite on aina ollut ensisijaisesti kehittää urkujensoiton opinnoissa tarvittavaa pianonsoiton perustekniikkaa. Vielä 1980-luvun alussa pianonsoiton pakollisen opintojakson tavoitteena oli lähinnä pystyä käyttämään pianoa seurakuntatyössä. Pianonsoiton tavoitteita olivat tuolloin perustekniikan kehittämisen lisäksi pianomusiikkiin tutustuminen, helpohkon ohjelmiston ja yksinkertaisten säestystehtävien valmistaminen. Näiden lisäksi tavoitteena oli myös saada valmiuksia vasta-alkajien opetukseen. Vuosina 1997 - 2005 pianonsoiton pakollisten opintojaksojen tavoitteet olivat jo kunnianhimoisempia ja tavoitteena oli tutustua pianomusiikin tyyleihin ja pianon tulkintamahdollisuuksiin sekä saada valmiuksia lisäopintoihin.⁷

Pianonsoiton opintojaksoja uudistettaessa opintojaksoihin harjoitettavien teosten lukumäärä on lisääntynyt. Vuoden 1997 tutkinnon uudistuksen jälkeen pianonsoi-

⁴ Jalkanen 1978, 57, 59–60, 63, 96.

⁵ Jalkanen 1978, 78, 100.

⁶ Pajamo 2001, 14–15, 29.

⁷ Sibelius-Akatemia 1983, 268; Ibid. 2003, 156.

ton opintojaksot ovat olleet vaativampia ja laajempia kuin koskaan aikaisemmin. Samoin opintoviikkojen määrä on jokaisen uudistuksen yhteydessä lisääntynyt, vaikka ne eivät aina täysin vastaa opintojaksojen todellista laajuutta ja työmäärää. Tästä huolimatta pianonsoiton opintojaksoihin sisältyvien oppituntien määrä ei ole kasvanut aiempiin verrattuna.⁸

Pianonsoiton opintojaksojen ohjelmistoa on harjoitettu 1980-luvun tutkinnonuudistuksen jälkeisissä pianonsoiton opintojaksoissa kahden eri ohjelmistoluettelon mukaan. Pakollisten opintojaksojen ohjelmisto on ollut yleensä D-kurssin ja vapaavalintaisten ohjelmisto C-kurssin ohjelmistoluettelon teoksia. Opintojakson päätteeksi opiskelija on esittänyt tutkinto-ohjelman, jonka lautakunta arvioi. Pianonsoiton opintojaksoista annetaan aina arvosana. Tutkinnossa esitettävän ohjelman lisäksi annetaan myös prima vista -näyte.⁹

Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin osastolla on voinut valita valinnaisiksi opinnoiksi myös muita pianonsoittoon liittyviä opintoja. Valinnaisia opintoja on voinut valita kirkkomusiikin tai muiden Sibelius-Akatemian koulutusohjelmien pakollisista tai valinnaisista opintojaksoista. Seuraavissa tarkastelluissa valinnaisissa opinnoissa on huomioitu ainoastaan ne opinnot, jotka ovat olleet mukana kirkkomusiikin koulutusohjelmassa 1997 - 2005.¹⁰

2.2.2 *Pianonsoitto 1997 - 2005*

Viimeisin pianonsoiton tutkintovaatimusten uudistus ennen vuotta 2005 otettiin käyttöön lukuvuoden 1997 – 1998 alussa. Tällöin kirkkomusiikin opiskelijoiden pakollinen pianonsoiton opintojakso muuttui aiempia vaativammaksi.¹¹

Opintojakson ohjelmistoon tuli harjoittaa C-ohjelmistoluettelon mukaan etydejä, barokkimusiikkiteoksia, sonaatteja, moderneja ja suomalaisia teoksia sekä vapaava-

⁸ Sibelius-Akatemia 1987, 179, 297; Ibid. 1991, 46; Ibid 2003, 156.

⁹ Sibelius-Akatemia 1987, 179, 281, 297; Ibid. 1991, 46; Ibid. 2003, 156; Ibid. 1988 a, 14, 20.

¹⁰ Sibelius-Akatemia 2003, 42, 45.

¹¹ Sibelius-Akatemia 1997, 139.

lintaisia teoksia ja säestyksiä. Tutkinnon ohjelmasuorituksessa esitettiin barokkimusiikkia, sonaatti, vapaavalintainen teos sekä moderni tai suomalainen teos. Näiden lisäksi tutkinnossa esitettiin säestystehtävä. Pianoteoksista vähintään kaksi oli esitettävä ulkoa.¹²

Vuosina 2002–2005 kirkkomusiikin Kuopion osastossa pakollisen opintojakson voi suorittaa vaihtoehtoisesti harjoittamalla edellä kuvattu ohjelmisto viidenneksen suppeampana. Ohjelmasuoritus tapahtui laajemman opintojakson ohjelmasuorituksen mukaisesti. Suppeammalla ohjelmistolla toteutettu suoritus muodostui tutkinosta ja sen lisäksi suoritettavasta kamarimusiikista tai vapaasta säestyksestä.¹³

2.2.3 *Pianonsoiton opintojaksot C, B ja A*

Kirkkomusiikin opiskelijat voivat jatkaa pianonsoiton opintojaan myös pidemmälle. Näissä valinnaisissa opintojaksoissa perehdyttiin kirkkomusiikoiden pianonsoiton opintojaksoa laajempaan ja vaativampaan ohjelmistoon. Tavoitteena oli tutustua perusteellisemmin erilaisiin musiikkityyleihin sekä niiden edellyttämään tulkintaan ja soittotekniikkaan. Pianonsoitto C:n ohjelmistoon harjoitettiin yhteensä 27 eri aikakausia ja tyylejä edustavaa teosta.¹⁴

Pianonsoitto B:n tavoitteena oli hallita pianomusiikin tärkeimmät tyylit ja tutustua perusteellisesti pianon teknisiin ja tyyllisiin käyttömahdollisuuksiin. Tutkinnossa esitettiin enimmillään tunnin mittainen monipuolinen ohjelma, joka sisälsi useampia laajamuotoisia teoksia.¹⁵

Pianonsoiton A-tutkinnon tavoitteena oli omaksua vaativan konserttiohjelmiston edellyttämä soittotekniikka, hallita laajasti eri musiikkityylejä ja niiden tulkintatapoja sekä tuntea itsenäisessä taiteellisessa työskentelyssä tarvittava määrä perusohjelmistoa ja uusinta pianomusiikkia. Tavoitteena oli myös saada valmiuksia per-

¹² Sibelius-Akatemia 1997, 139; Ibid. 1988 a, 14-19.

¹³ Sibelius-Akatemia 2002, 155.

¹⁴ Sibelius-Akatemia 2003, 163; Ibid. 1988 a, 14-19.

¹⁵ Sibelius-Akatemia 2003, 104; Ibid. 1988 a, 8-13.

soonalliseen taiteelliseen ilmaisuun ja laajojen muotokokonaisuuksien hallintaan sekä solistisen taidon itsenäiseen kehittämiseen. A-tutkinnossa voi halutessaan keskittyä enemmän myös kamarimusiikki- tai lied-työskentelyyn. Tällöin solistisen konserton voi tutkinto-ohjelmassa korvata vaativalla kamarimusiikkiteoksella tai lied-kokonaisuudella.¹⁶

2.3 Muita pianonsoittoon liittyviä opintojaksoja

2.3.1 *Vapaa säestys*

Vapaa säestys on kuulunut 1981 tutkinnonuudistuksen jälkeen aina kirkkomusiikin koulutusohjelman valinnaisiin opintoihin.¹⁷ Pianonsoiton opintojaksojen tavoin myös vapaan säestyksen opintojaksojen vaatimustaso on noussut vuosien varrella. Kirkkomusiikin koulutusohjelman vapaan säestyksen opintojaksoa uudistettiin lukuvuonna 1996–1997 sekä jälleen lukuvuonna 2002–2003, jonka jälkeen oli vapaan säestyksen opintojaksoina kaksi vaihtoehtoa. *Vapaa säestys 1*-opintojaksossa perehdyttiin soinnutukseen, säestyksiin sekä sointupohjaiseen improvisointiin. Opiskelija tutustui yleisimpiin tyyliin sekä soittaen että laulaen. Opintojakson painopiste oli hengellisessä musiikissa eli nuorten hengellisissä lauluissa, negrospirituaaleissa sekä gospelissa. Vapaan säestyksen opetus tapahtui pienryhmissä.¹⁸

Vapaa säestys 2-opintojaksossa tyyllilajien ja sointujen tuntemusta laajennettiin sekä sointusekvensseihin perehdyttiin eri sävellajeissa. Opiskelija tutustui improvisointiin ja yksinkertaisten muunnelmien tekemiseen sekä harjoitti vähintään 40 teosta ohjelmistoluettelon mukaan.¹⁹

¹⁶ Sibelius-Akatemia 2003, 104–105; Ibid. 1988 a, 1-7.

¹⁷ Sibelius-Akatemia 1983, 216.

¹⁸ Sibelius-Akatemia 2002, 143, 159; Ibid. 2003, 143, 161.

¹⁹ Sibelius-Akatemia 2002, 161; Ibid. 2003, 163.

2.3.2 Säestys

Kuopion osastossa säestystä voi opiskella toimimalla säestäjänä Sibelius-Akatemian soitin- ja lauluoppitunneilla ja suorituksissa. Osastonjohtaja antoi suoritusmerkinnän tunti-ilmoituksen perusteella ja opintojakson voi halutessaan suorittaa useampaankin kertaan. Säestystyöstä voi kuitenkin saada korkeintaan neljä opintoviikkoa. Helsingin osastossa oli vastaavana opintojaksona *lied- ja oratorio-seminaari*, jonka tavoitteena oli tutustua lied- ja oratoriokirjallisuuteen sekä kehittää ilmaisullisia ja kamarimusiikillisia taitoja. Opintojakso oli kolmen opintoviikon laajuinen, johon voi osallistua joko laulajana, urkurina tai pianistina. Jakson aikana tutustuttiin myös lauluohjelmistoon kirkkovuoden ja sakraalitoimitusten näkökulmasta käsin.²⁰

²⁰ Sibelius-Akatemia 2003, 141, 162.

3 KIRKKOMUSIIKIN OPISKELIJOIDEN NÄKEMYKSIÄ PIANONSOITON OPETUKSESTA

3.1 Taustaa

Tein lukuvuonna 2004 – 2005 tutkielman osana Sibelius-Akatemian Kirkkomusiikin tutkintoa. Seuraavassa on esitetty tämän tutkimuksen pääkohtia nyt tehtävän opinnäytetyön kannalta.²¹

3.2 Kyselyn tavoitteet ja toteutustapa

Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa kirkkomusiikin opiskelijoiden mielipiteitä ja näkemyksiä koulutukseen sisältyvistä pakollisesta sekä vapaaehtoisesta pianonsoiton opetuksesta. Erityisesti haluttiin tutkia vastaavatko opetus ja sen tavoitteet opiskelijoiden näkemyksien mukaan työelämän tarpeita ja miten opetusta tulisi kehittää tai muuttaa. Tutkimuksella haluttiin myös kartoittaa opiskelijoiden ajatuksia ja mielipiteitä pianonsoittotaidon merkityksestä kanttorin työssä. Kirkkomusiikin opiskelijoiden pianonsoiton opiskelua oli tutkittu aiemmin pianonsoiton opiskelun näkökulmasta vuosina 1983 – 84²². Nyt tehdyssä tutkimuksessa painotettiin siis opiskelua työelämän vaatimusten näkökulmasta. Myös tutkintovaatimukset olivat muuttuneet edellisen tutkimuksen jälkeen.

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena kevään 2004 aikana. Kyselyn kohteeksi valittiin kaikki Sibelius-Akatemian Kuopion osaston kirkkomusiikin koulutusohjelman läsnä olevat opiskelijat. Tavoitteena oli saada koottua taustoiltaan ja tavoitteiltaan erilaisten opiskelijoiden näkemyksiä ja mielipiteitä pianonsoitosta kanttorin työssä ja pianonsoiton opiskelusta kirkkomusiikin osastolla. Tavoite täyttyi, sillä kyselyn vastausprosentti oli 77 % ja otos kattoi hyvin eri vuosikurssit ja suuntau-

²¹ Pyykönen 2005.

²² Linna 1986.

tumisvaihtoehdot. Vastaajista viidesosa opiskeli Sibelius-Akatemian Kuopion osaston lisäksi myös Savonia-ammattikorkeakoulussa musiikkipedagogeiksi.

3.3 Tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset

Tutkimuksessa saatujen tulosten pohjalta voidaan todeta, että tuolloin pakollisen pianonsoiton opintojakson sisältö ja vaatimukset vastaavat käytännön tarpeita opiskelijoiden mielestä vain kohtuullisesti. Opintojaksoihin valmistettavien ohjelmistojen käyttökelpoisuus kanttorin työssä on ollut vähäinen, eikä tarpeellisia säästystaitoja ole sisällytetty opintoihin riittävästi. Erityisesti vapaa säästys koettiin kanttorin työssä tärkeäksi taidoksi ja sen osuuden lisäämistä opinnoissa toivottiin. Vapaa säästys kuitenkin on ollut erillisenä valinnaisena opintojaksena ja myös pakolliseen pianonsoiton opintojaksoon on voinut sisällyttää vapaan säästysten opintoja vuosien 1997 – 2005 opinto-ohjelmissa. Toisaalta tuolloin pakollisen pianonsoiton opintojakson todettiin palvelevan hyvin pianonsoiton jatko-opintoihin tähtääviä opiskelijoita.

Kyselyn tulosten pohjalta havaittiin tarve opintojaksojen kehittämiseen. Pakollisen opintojakson pohjalta voitaisiin muokata paremmin kirkkomuusikon tarpeita tyydyttävä opintojakso, joka voisi olla vaihtoehtoinen nykyisen pakollisen opintojakson kanssa. Tässä opintojaksossa voitaisiin keskittyä nykyistä paremmin kanttorin työn vaatimusten mukaisen pianonsoittotaidon kehittämiseen. Ohjelmistojen valinnaisuutta tulisi lisätä ja niihin voisi sisällyttää enemmän vaativampia säästyskursseja sekä vapaata säästystä. Pianonsoittotaidon kehittämiseen tähtäävät tavoitteet eivät kärsisi muutoksista. Myös mahdollisuutta suorittaa osa pakollisen pianonsoiton opintojaksosta vapaan säästysten tai kamarimusiikin opintoina tulisi tukea nykyistä enemmän.

Pianonsoiton opiskelun tavoitteellisuuteen tulisi myös kiinnittää enemmän huomiota opiskelumotivaatiota parantavana tekijänä. Lähes puolet vastaajista ilmoitti pianonsoitonopiskelun tavoitteekseen pakollisen tutkinnon suorittamisen. Tämä poikkeaa merkittävästi opintojaksolle asetetuista tavoitteista, joita ovat pianomusiikin tyyliin ja pianon tulkintamahdollisuuksiin tutustuminen. Toinen ryhmä muodos-

tui opiskelijoista, joiden tavoitteina olivat joko soittotaidon ja –tekniikan, musiikin tulkinnan tai tyyliintuntemuksen kehittäminen. Noin puolet opiskelijoista koki omat ja opettajansa tavoitteet pianonsoitonopiskelulle yhteneviksi. Opettajien tavoitteita opiskelijoiden mielestä olivat useimmiten musikaalisen tulkinnan ja soittotekniikan kehittäminen.

Opiskelijoiden mielestä pianonsoiton opetuksessa on lähes poikkeuksetta kehittämisen mahdollisuuksia. Vapaan säästytksen liittäminen osaksi pakollisia opintoja oli yleisin toive opetuksen kehittämiseksi. Tämän lisäksi toivottiin lisää opinto-oikeuksia sekä pakollisen opintojakson suorittamiseen että pakollisen opintojakson jälkeisiin piano-opintoihin. Vain harva opiskelija toivoi pianonsoiton opetuksen vähentämistä kirkkomusiikin koulutuksessa. Muutamat opiskelijat toivoivat kuitenkin joko pianonsoiton opetuksen muuttamista kokonaan vapaaehtoiseksi, pianon korvaamista valinnaisella instrumentilla tai nykyisten tutkintovaatimusten helpottamista.

Sibelius-Akatemiassa on mahdollista opiskella varsinaisten pianon- ja urkujensoiton opintojaksojen lisäksi myös muita valinnaisia klaveerinsoittoon liittyviä opintojaksoja, joita opiskelijat myös opiskelivat monipuolisesti. Näitä valinnaisia opintojaksoja ovat urku- ja pianopedagogiikka, vapaa säästys sekä muiden klaveerisoitinten, kuten klavikordin- ja cembalonsoiton, opiskelu. Vastaajista vain noin viidennes ei aikonut opiskella tai ei ollut opiskellut lainkaan edellä mainittuja opintojaksoja.

4 PIANONSOITON OPETUS UUDESSA KIRKKOMUSIIKIN KOULUTUSOHJELMASSA 2005 ALKAEN

4.1 Tutkintorakenteen uudistus

Lukuvuoden 2005 – 2006 alussa uusi tutkintoasetus ja sen pohjalta luotu Sibelius-Akatemian uusi koulutusjohtosääntö astuivat voimaan. Sen myötä tutkintojen rakenteita ja opintojen sisältöjä väljennettiin ja yhä suurempi vastuu opintojen sisällöstä on opiskelijalla. Myös opinto-ohjaus on yhä tärkeämpää ja jokaisella opiskelijalla on oma henkilökohtainen opintosuunnitelma (HOPS), johon kuuluvat koulutusohjelman tutkintoon kuuluvat pakolliset opintojaksot sekä entistä suurempi määrä valinnaisia opintoja. Syksystä 2005 lähtien myös Sibelius-Akatemiassa opintojaksojen pituudet ja laajuus muutettiin opintoviikoista opintopisteisiin. Yksi opintopiste vastaa noin 27 tunnin työpanosta.²³

Aikaisemmin Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutusohjelmassa suoritettiin joko musiikin kandidaatin (MuK) tai suoraan musiikin maisterin (MuM) tutkintoja. Uudessa tutkintoasetuksessa suoritetaan ensin musiikin kandidaatin tutkinto ja sen jälkeen opintoja voi halutessaan jatkaa musiikin maisterin tutkintoon. Sibelius-Akatemian koulutusohjelmat rakentuvat opintokokonaisuuksista. Sekä kandidaatin että maisterin tutkintojen pääaine koostuu kirkkomusiikkiopinnoista. Pääaineen opintoja tukevat kandidaatin tutkinrossa sivuaineopinnot. Kandidaatin tutkintoon kuuluvat myös kieli- ja valinnaiset opinnot sekä opinnäytetyö. Sivuaaineopintoihin tulee kuulua varsinaisten pääainetta tukevien kirkkomusiikkiopintojen lisäksi myös pedagogisia opintoja, jotka voivat sisältää yleispedagogisia opintoja, vuorovaikutustaitoja, instrumentti- tai laulupedagogiikkaa tai opettajan pedagogisia opintoja. Myös musiikin maisterin pääaineopintoihin tulee kuulua syventymiskohteen opintojen lisäksi henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan hyväksyttäviä valinnaisia opintoja. Uusi koulutusohjelma mahdollistaa siis aiempaa

²³ Sibelius-Akatemia 2007, 206-207

enemmän valinnaisuutta ja vapauksia, eivätkä pianonsoiton opinnot kuulu enää pakollisiin opintoihin kuten aikaisemmin.²⁴

4.2 Pianonsoiton opintojaksojen sisällöt uudessa opetussuunnitelmassa

Kirkkomusiikin koulutusohjelmassa pianonsoitto on ollut syksystä 2005 lähtien valinnainen oppiaine. Pianonsoiton opiskelun tavoitteena on edelleen oppia hallitsemaan kirkkomuusikolta edellytettävä pianonsoittotaito, tutustua pianomusiikin tyyleihin ja tulkintamahdollisuuksiin sekä saada valmiuksia lisäopintoihin. Opintojakson suoritukseen kuuluu osallistuminen opetukseen, ohjelmiston riittävän laaja ja monipuolinen harjoittelu ensisijaisesti C-ohjelmistoluettelon mukaisesti sekä esiintyminen joka lukuvuosi. Ohjelmistoa voi siis harjoittaa entistä pakollista pianonsoiton opintojaksoa vapaammin ja opiskelija voi valita ohjelmistoonsa enemmän itselleen mieluisia teoksia. Tutkinnon ohjelmasuoritus on samanlainen kuin aikaisemmassa pakollisessa pianonsoiton opintojaksossa. Uudessa opintojaksossa osa ohjelmasuorituksesta voidaan kuitenkin soittaa myös periodisoittimilla kuten esimerkiksi klavikordilla tai cembalolla. Tutkinto-ohjelmaan tulee sisällyttää myös yksi laajamuotoinen teos, joka voi olla wieniläisklassisen sonaatin sijaan myös jotakin muuta tyyllisuuntaa edustava teos tai jopa yhteissoittotehtävä. Kirkkomusiikin koulutusohjelmassa on yhä edelleen mahdollista suorittaa myös pianonsoiton C, B ja A –tutkintoja.²⁵

²⁴ Sibelius-Akatemia 2007, 206-207, 209

²⁵ Sibelius-Akatemia 2007, 114

4.3 Muut valinnaiset klaveerisoitinten opintojaksot

Syksystä 2005 kirkkomusiikin osastolla voi valita valinnaisiksi opinnoiksi myös *cembalon- tai klavikordinsoiton* opintojakson, jonka tavoitteena on omaksua soittimen tekniikan perusteet, perehtyä soittimen ilmaisukeinoihin, tutustua kirjallisuuden keskeisiin tyyleihin sekä perehtyä continuosoiton alkeisiin.²⁶

Valinnaisena opintona voi suorittaa myös *historiallisten klaveerisoittimien soiton*, jonka tavoitteena on tutustua klavikordin, cembalon ja fortepianon soittotekniikoiden perusteisiin ja ilmaisukeinoihin, tutustua niille sävelletyn musiikin keskeisiin tyyleihin sekä oppia ymmärtämään soittotekniikoiden ja ilmaisukeinojen yhtäläisyyksiä ja eroja muihin klaveerisoittimiin verrattuna. Opintojakson voi suorittaa myös keskittymällä yhteen tai kahteen em. soittimista.²⁷

Myös *vapaata säestystä ja säestystä* voi halutessaan opiskella osana kirkkomusiikin opintoja. Vapaan säestyksen ja säestyksen opintojaksojen sisällöt eivät ole muuttuneet verrattuna aiempiin vapaan säestyksen opintojaksoihin. Vapaan säestyksen opetus tapahtuu pienryhmissä, mutta opintojaksossa on mahdollista saada myös henkilökohtaista opetusta.²⁸

²⁶ Sibelius-Akatemia 2007, 102, 114

²⁷ Sibelius-Akatemia 2007, 114

²⁸ Sibelius-Akatemia 2007, 104-105, 118-119

5 PÄÄTÄNTÄ

Pianonsoiton opiskelu on muuttunut kirkkomusiikin opetuksen alkuaikojen urkujensoittoa tukevasta ”apuaineesta” itsenäiseksi oppiaineeksi, jolla on soittotekniikan kehittymisen lisäksi myös taiteellisia pyrkimyksiä. Samalla tutkintovaatimukset ovat muuttuneet vaativimmiksi ja opintojaksoihin sisältyvä ohjelmisto on laajentunut.

Kirkkomusiikin opiskelijoille tehdyn kyselytutkimuksen perusteella pianonsoiton opetuksen sisältö ja tavoitteet eivät kuitenkaan tue kanttorin työssä tarvittavia pianonsoittotaidon vaatimuksia kaikilta osin ja riittävästi. Opiskelijoiden odotukset ja toiveet pianonsoiton opiskelulle ovat myös hyvin moninaiset. Tutkimuksessa havaittiin voimassa olevan opetussuunnitelman mukaisen pianonsoiton opetuksen tukevan kuitenkin hyvin pianonsoiton jatko-opintoja.

Suurin osa kyselyyn vastanneista opiskelijoista toivoi muutoksia pianonsoiton opintojakson sisältöön. Merkittävimpiä toivottuja muutoksia olivat vapaan säestyksen ja pianonsoiton jatko-opintojen opintomahdollisuuksien lisääminen, opintojen valinnaisuuden lisääminen sekä pianonsoiton opintojakson ohjelmiston valinnaisuuden lisääminen.

Vuoden 2005 tutkinnon uudistuksen merkittävin piirre on opintojaksojen valinnaisuuden lisääntyminen. Pakollisten oppiaineiden määrää on vähennetty valinnaisten opintojen määrän kasvaessa. Pianonsoitto ei ole enää pakollinen oppiaine kirkkomusiikin opiskelijoille. Toisaalta valinnaisuuden lisääntyessä pianonsoiton opiskelun mahdollisuudet lisääntyvät myös.

Tutkinnonuudistuksen yhteydessä muuttui myös kirkkomuusikoiden pianonsoiton opintojakson sisältö. Opintojakson ohjelmistoa voi valita aiempaa vapaammin ja osan ohjelmasuorituksesta voi soittaa myös periodisoittimilla. Pianonsoiton opintojaksojen lisäksi opetussuunnitelmassa on valinnaisina myös cembalon ja klavikordinsoitto sekä muiden historiallisten klaverisoittimien opintojaksoja. Valinnaisuus-

den lisääntyminen mahdollistaa myös aiempaa paremmin keskittymisen vapaaseen säästykseseen.

Tutkinnonuudistuksen yhteydessä tehdyt muutokset pianonsoiton opintojaksojen sisältöön ja valinnaisuuteen olivat siis opiskelijoille toivottuja muutoksia. Pianon ja muiden klaveerisoittimien opiskeluun voi halutessaan perehtyä aiempaa enemmän. Toisaalta kirkkomusiikin opinnot voi suorittaa ilman näiden soittimien soittamista lainkaan. Tehdyt muutokset parantavat opiskelijoiden motivaatiota opintoihin ja vapauttavat samalla pianonsoiton opetusresursseja niitä tarvitsevien ja toivovien opiskelijoiden käyttöön. Henkilökohtaista opetussuunnitelmaa laadittaessa on kuitenkin muistettava ottaa huomioon, että myös valinnaisia opintojaksoja opiskeltaisiin monipuolisesti. Joskus on hyvä opiskella opintojaksoja, jotka eivät aina tunnu mielekkäiltä. Kanttorin työ on monipuolista työtä, jossa tarvitsee moninaisia taitoja ja jotka on hyvä huomioida jo opiskeluaikana.

LÄHTEET

Jalkanen, Kaarlo 1978: *Lukkarin- ja urkurinvirka Suomessa 1870 – 1918*. Suomen kirkkohistoriallisen seuran toimituksia 108. Rauma. 1978.

Linna, Johanna 1986: *Pianonsoiton opiskelu Sibelius-Akatemian va. Kuopion koulutusyksikössä 1983 – 1984 / Kartoitus kirkkomusiikin opiskelijoiden mielipiteistä ja asenteista*. Tutkielma. Sibelius-Akatemia.

Pajamo, Reijo 2001: *Kirkkomusiikin osasto 50 vuotta. Tabulatura 2001*. Kirkkomusiikin osaston julkaisuja 26. Vammalan Kirjapaino Oy 2001.

Pyykönen, Stiina 2005: *Opiskelijoiden näkemyksiä pianonsoitosta kirkkomusiikin opinnoissa ja kanttorin työssä*. Tutkielma. Sibelius-Akatemia.

Sibelius-Akatemia 1983: *Opinto-opas 1983-1984*. Helsinki 1983.

Sibelius-Akatemia 1987: *Opinto-opas 1987-1988*. Helsinki 1987.

Sibelius-Akatemia 1988 a: *Ohjelmistoluettelo, piano*.

Sibelius-Akatemia 1991: *Opinto-opas 1991-1993*. Helsinki 1991.

Sibelius-Akatemia 1997: *Opinto-opas 1997-1998*. Helsinki 1997.

Sibelius-Akatemia 2002: *Opinto-opas 2002-2003*. Helsinki 2002.

Sibelius-Akatemia 2003: *Opinto-opas 2003-2004*. Helsinki 2003.

Sibelius-Akatemia 2007: *Opinto-opas 2007-2008*. Helsinki 2007.

Suomen musiikkioppilaitosten liitto 1993: *Kurssitutkintovaatimukset – piano*.
Kuopion konservatorio. <http://www.musita.savonia-amk.fi/>
(Konservatorio, julkaisut, kurssitutkintovaatimukset.)

Suomen musiikkioppilaitosten liitto 2005: *Pianonsoiton tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet*. Koekäyttöön lukuvuodeksi 2004–2005.

<http://www.musiikkioppilaitokset.org>.

(Ajankohtaista, kurssivaatimus uudistus, piano, päivitetty 18.2.2005.)